

נספח:

הקופסה הכחולה הראשונה של קק"ל הייתה, בעצם, הכובע של בנימין זאב הרצל. כבר בקונגרס הציוני הראשון הוריד יושב ראש ההסתדרות הציונית את כובעו מעל ראשו וביקש מצירי הקונגרס להניח בו תרומות לרכישת קרקע בארץ ישראל. שבועיים בדיוק לאחר ההכרזה על הקמת קרן קימת, בקונגרס הציוני החמישי ב-1901, שלח חיים קליינמן, פקיד בנק מהעיירה נדבורנה שבגליציה המזרחית, מכתב למערכת העיתון היהודי "די וולט", ובו הציע להתקין בכל בית יהודי קופסה, בדומה לקופסת רבי מאיר בעל הנס, ועליה הכתובת "קרן לאומית". קליינמן ביקש ליצור קופסה חדשה, שתשמש ל"תרגום הציוני" של כל קופות הצדקה שבבתי הכנסת. "אני מציע אפוא", הוא כתב, "לאסוף בדרך זו תרומות לקרן הקימת". יונה קרמניצקי, מנהלה הראשון של הקרן, הורה להזמין מאות קופסאות כאלה לצורך תרומות. בגלל הצבע הכחול שניתן לקופסה, שיוצרה תחילה בווינה, היא כונתה "הקופסה הכחולה". אחת הקופסאות שיצאו מפס הייצור הראשון הועברה לחדר עבודתו של הרצל, והיא שמורה בחדר הרצל שבהר הרצל בירושלים. הקופסאות הופצו לכל קהילה יהודית, ובין שתי מלחמות העולם היו כמיליון קופסאות כאלה בבתים יהודיים. בעבור רבים, בישראל ובעולם, הקופסה של קרן קימת לישראל היא חלק בלתי נפרד מזיכרונות הילדות, כשזו הייתה תלויה בכל כיתה, ובכל יום שישי שולשלו אליה מטבעות אחדים. לקרמניצקי ולראשי קרן קימת שבאו אחריו היה ברור שיש לקופסה הכחולה ערך חינוכי רב, לעיתים ערך גדול יותר מהתרומות שנאספות בה. מנחם אוסישקין, יושב ראש קרן קימת לישראל בין 1922 ל-1941, אמר ש"הפרוטה שהילד נותן או שהוא מאסף בשביל גאולת הקרקע אינה חשובה כשלעצמה... אבל חשובה היא כערך חינוכי: לא הילד הוא הנותן לקרן הקימת, כי אם היא נותנת לו... אחיזה ואידאל מרומם לכל ימי חייו". ב-1983 ניצבה קרן קימת לישראל מול ביקוש שיא, נוסטלגי, של למעלה מ-60 אלף קופסאות, וב"דיעות אחרונות" הופיעה הכותרת "אשרי המאמין – הקופסה הכחולה חוזרת!". במלאת 90 שנה לקרן קימת לישראל הוצגה בארץ תערוכת הקופסה הכחולה. בין הקופסאות השונות אפשר היה לראות קופסה שנמצאה בין שרידי גטו ורשה, וכן קופסאות עגולות, חומות, שחורות ולבנות. אחד מבולי קרן קימת הוא בול הקופסה הכחול. בספח שלו נזכר שמו של יהושע פרידמן, האיש שכתב את "דונם פה, דונם שם" – השיר שמילותיו הודפסו על הקופסה והמזוהה ביותר עם קק"ל.

(מתוך: "... ותחדש פני אדמה", מאת איזי מן)